
Riktlinjer för handlingsplan om jämställd regional tillväxt

Riktlinjer för handlingsplan om jämställd regional tillväxt

1.

Att anlägga ett jämställdhetsperspektiv på det regionala tillväxtarbetet

En jämn fördelning av makt och resurser är en av förutsättningarna för en hållbar tillväxt i hela landet. Regeringens mål med en jämställd regional tillväxt är därför att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att nå inflytande i det regionala tillväxtarbetet och få tillgång till tillväxtresurser.

Enligt regeringens handlingsplan för en jämställd regional tillväxt 2012–2014 som presenterades den 8 mars 2012 är syftet med den nationella handlingsplanen, där uppdraget om dessa riktlinjer ingår, att bidra till en jämställd regional tillväxt. Enligt handlingsplanen ska länen (de tillväxtansvariga aktörerna) ta fram och genomföra regionala handlingsplaner för att jämställdhetsintegrera det regionala tillväxtarbetet i respektive län 2012–2014. Länsstyrelsen har även i de län där de inte ansvarar för det regionala tillväxtarbetet fått i uppdrag att bistå i arbetet.

Syftet med de regionala handlingsplanerna är att skapa en ökad strategisk och långsiktig förståelse av hur ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra planeringen och genomförandet av det regionala tillväxtarbetet.

Syftet med riktlinjerna som Tillväxtverket presenterar i detta dokument är att ge de regionala aktörerna stöd i sitt arbete med att ta fram handlingsplaner för jämställd regional tillväxt. Riktlinjerna ska underlätta arbetet och ge en gemensam struktur på regionernas skilda planer samt definiera vilken inriktning de ska ha.

Den regionala handlingsplanen ska innehålla tre olika moment:

- En regional nulägesanalys kopplat till prioriterade områden
- Identifiering av de viktigaste utvecklingsbehoven i form av aktiviteter
- Framtagandet av en strategisk handlingsplan, med en plan för förankring, samverkan, återslag och utvärdering, för utveckling av en jämställd regional tillväxt

2.

Varför jämställdhet?

Ordet jämställdhet anger förhållandet mellan kvinnor och män.

Jämställdhet innebär att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det förutsätter samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter på livets alla områden, till exempel makt och inflytande, ekonomi, företagande, arbete, arbetsvillkor och utbildning.

På gruppnivå finns det mönster som skiljer sig åt mellan män och kvinnor samt normer och föreställningar i samhället som talar om hur män och kvinnor är och vad som anses vara just manligt eller kvinnligt. Dessa påverkar hur människor värderar olika saker, vad som anses normalt och vad som istället ses som avvikande.

Ett exempel på en norm, då det görs en åtskillnad mellan kvinnor och män som företagare, kommer till uttryck i bland annat fördelningen av projektfinansiering, vid rådgivning, i representation i näringslivet och i bristen på förebilder. Satsningar som främst gynnar företagande inom traditionellt mansdominerade branscher framställs som generella åtgärder medan satsningar och medel som svarar bättre mot traditionellt kvinnodominerande branscher utpekas som speciella "kvinno-satsningar".

Att använda sig av ett jämställdhetsperspektiv kan med bakgrund i detta resonemang ses som ett medel eller verktyg för att förbättra förståelsen av det regionala tillväxtarbetet. Det handlar om att skaffa sig kunskaper och en överblick av vad de offentliga medlen bidrar till för verksamheter och om detta är de näringar som främst ska prioriteras för att skapa en hållbar tillväxt. Att välja ett jämställdhetsperspektiv innebär att välja förnyelse, attraktionskraft, kvalitet och lönsamhet i det regionala tillväxtarbetet.

3.

Tillväxtverkets utgångspunkter i arbetet

Nationella strategin och skrivelsen

Den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013 utgör Sveriges nationella strategiska referensram för sammanshållningspolitiken. Jämställdhetsperspektiven lyfts inom ramen för strukturfondsprogrammen där hållbarhetsperspektivet har en viktig roll. Jämställdhet ska främjas på alla nivåer inom strukturfondsprogrammen både vid utarbetande av genomförande av programmen och projekt samt vid representation. Inom Europa 2020 lyfts också jämställdhet som en dimension inom hållbarhetsagendan med visionen om en smart och hållbar tillväxt för alla.

I strategin har regeringen identifierat fyra nationella prioriteringar för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning som är vägledande i arbetet:

- Innovation och förnyelse
- Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud
- Tillgänglighet
- Strategiskt gränsöverskridande arbete

I Regeringens skrivelse 2009/10:221 – Strategiskt tillväxtarbete för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning blir det tydligt att det regionala tillväxtarbetet ska innefatta ett jämställdhetsperspektiv och att aktörer med det regionala tillväxtansvaret även ansvarar för att dess integritet.

Nationella handlingsplanen

Den nationella handlingsplanen för en jämställd regional tillväxt 2012–2014 tydliggör regeringens ambition på jämställdhetsområdet. Med utgångspunkt i de fyra jämställdhetspolitiska delmålen så lyfts främst delmålet om en jämn fördelning av makt och inflytande och ekonomisk jämställdhet. Även i budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1, utg. omr. 19) framgår det att jämställdhet mellan kvinnor och män ska ges ett starkt fokus i det regionala tillväxtarbetet. Stödet att verka för jämställdhet går igenom samtliga nationellt styrande dokument för det regionala tillväxtarbetet.

Regionala utvecklingsprogram och lärandeplaner

I förordning (2007:13) om regionalt tillväxtarbete står det att de som bär ansvaret för det regionala tillväxtarbetet är skyldiga att utarbeta ett regionalt utvecklingsprogram (RUP). RUP ska vidare utgöra en samlad strategi för ett eller flera läns regionala arbete och binda samman planeringsprocesser med bäring på hållbar regional utveckling. Programmen (eller strategierna som det allt oftare heter) ska också ligga till grund för regionala strukturfondsprogram, territoriella program och regionala tillväxtprogram.

I arbetet med att ta fram lärandeplaner som regionalt tillväxtansvariga aktörer lämnade in i mars 2011 (uppföljning, utvärdering, analys och lärande inom det regionala tillväxtarbetet) fanns en ambition att det regionala tillväxtarbetet ska baseras på ett lärande arbetssätt. Detta innebär att det måste finnas en vilja och förmåga att ta till sig och lära sig av tidigare genomförda verksamheter. De regionala handlingsplanerna för jämställd regional tillväxt ska därför rymmas i det regionala arbetet med löpande utvärdering och uppföljning.

Att välja jämställdhet

I Tillväxtverkets rapport från 2011 – Att välja jämställdhet – framgår det att arbetet generellt med jämställdhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet har tappat fart. Jämställdhet och tillväxt har tidigare setts som ett omaka par som är svåra att kombinera men i ambitionen om en för kommande generationer hållbar tillväxt går det att igen lyfta betydelsen av ett jämställdhetsperspektiv. Tillväxtverket anser att jämställdhet alltid har ett värde i sig självt ur ett rättighets- och demokratiskt perspektiv men att det kopplat till det regionala tillväxtarbetet främst används som ett medel eller ett verktyg för en hållbar tillväxt.

I rapporten konstaterade Tillväxtverket att det behövs en bredare definition vad som genererar tillväxt för att lyckas åstadkomma en hållbar tillväxt. Det lyfts särskilt fram fyra samband från forskningen mellan jämställdhet och ökad tillväxt för att visa på nyttan med ett jämställdhetsperspektiv i det regionala tillväxtarbetet:

- Jämställdhet gör att humankapitalet används effektivare
- Jämställdhet fördjupar demokrati och ökar det sociala kapitalet
- Jämställdhet ökar den regionala attraktiviteten
- Jämställdhet ökar den regionala innovationsförmågan

Det finns också belägg för att jämställdhet påverkar företagens lönsamhet positivt. Några olika exempel på detta är bättre beslut i företag där det finns könsblandade arbetsgrupper, ökad konkurrensförmåga i förhållande till andra företag i samma bransch, bättre lönsamhet, ökad personalpotential och slutligen bidrag till ett starkare varumärke.

4.

Presentation av riktlinjerna

De regionala handlingsplanerna ska bestå av både jämställdhetsintegrerade insatser med beröring på hela verksamheten liksom mer riktade insatser mot regionalt prioriterade områden. Den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013 med sina fyra tidigare definierade områden ska ligga till grund för inriktningen på handlingsplanen. Handlingsplanen ska också anpassas till de regionala förutsättningarna och områden som är prioriterade i de regionala utvecklingsprogrammen. Viktigt är också att områden som är placerade på Länsstyrelsen ex. kommersiell service och företagsstöd också inkluderas i arbetet med jämställd regionalt tillväxt.

De regionala utvecklingsprogrammen ligger som tidigare nämndes även till grund för andra sektorsprogram. Det innebär att även de regionala handlingsplanerna för jämställd regional tillväxt ska utformas efter regionalt prioriterade områden. I arbetet med att utforma handlingsplanen ska också ett liknande tillvägagångssätt användas, det vill säga:

- Att till grund för handlingsplanen ska nationella strategin och det regionala utvecklingsprogrammet ligga
- Att handlingsplanen ska upprättas utifrån en analys av särskilda utvecklingsförutsättningar i länen
- Att målsättningar, inriktningar och prioriteringar samt en plan för uppföljning och utvärdering ska ingå
- Att handlingsplanen ska utarbetas i samråd med länsstyrelser, kommuner, landsting, näringsliv och organisationer
- Att det organ eller aktör som ansvarar för handlingsplanen ska samordna insatserna för genomförandet
- Att den ansvariga aktören löpande ska följa upp handlingsplanen och säkerställa att aktiviteterna utvärderas

Tillväxtverket kommer under hösten 2012 att bjuda in till ett erfarenhetsseminarium för att diskutera lärande och metoder kopplat till strategiskt jämställdhetsarbete. Seminariet ska vara ett tillfälle för avstämning och stöd efter att de regionala nulägesanalyserna har avslutats. Notera också att nulägesanalyserna inte är en aktivitet utan ett obligatoriskt moment. Ett liknande erfarenhetsseminarium kommer att erbjudas även under hösten 2013 och 2014.

Metoder

Tillväxtverket anser att det är viktigt att använda sig av redan beprövade metoder och modeller för jämställdhetsanalys i de regionala handlingsplanerna. Detta gäller både i arbetet med nulägesanalysen och i aktiviteterna. Vilken metod eller modell som passar bäst beror på ambitionsnivån i arbetet, resurser och typ av aktiviteter som ska genomföras.

En övergripande och bra hemsida som kan ge stöd i arbetet med att göra jämställdhetsanalyser eller jämställdhetsintegrera en verksamhet är *jämställ.nu*. Där finns verktyg och beprövade metoder som 3R, Gender budgeting och Swot analyser beskrivna. Sveriges kommuner och landsting (SKL) har i projektet Hållbar jämställdhet tagit fram materialet *Lärande uppföljning för jämställda verksamheter* (2011) som kan vara ett stöd i arbetet. Se gärna SKL hemsida för mer information om olika metoder, modeller och jämställdhetsintegrering: http://www.skl.se/vi_arbetar_med/jamstalldhet

www.jamstall.nu
www.skl.se/vi_arbetar_med/jamstalldhet

Nulägesanalys

Det första som ska genomföras i arbetet med en regional handlingsplan är att planera och genomföra en nulägesanalys. Alla regioner ska lämna in en nulägesanalys. Analysen kan göras tillsammans med andra utvecklingsaktörer i länet och utgöras av delvis befintligt och delvis nytt material. Fokus i kartläggningen ska vara det regionala externa (gentemot målgrupper) tillväxtarbetet men det går också att inkludera intern (inom organisationen) verksamhet. Förklara då vilka effekter de interna aktiviteterna får externt.

Syftet med nulägesanalysen är att identifiera en samtida "problembild" som sedan ska ligga till grund för de aktiviteter som ska genomföras i den regionala handlingsplan för jämställd tillväxt. I arbetet med att utforma aktiviteter är det viktigt att ha en tydlig bild av de regionala utmaningar som finns kopplat till jämställd regional tillväxt.

Områden som nulägesanalysen ska beröra är de regionalt prioriterade områdena i den nationella strategin, regionala utvecklingsprogrammet och projektverksamhet med tydlig koppling till jämställd regional tillväxt.

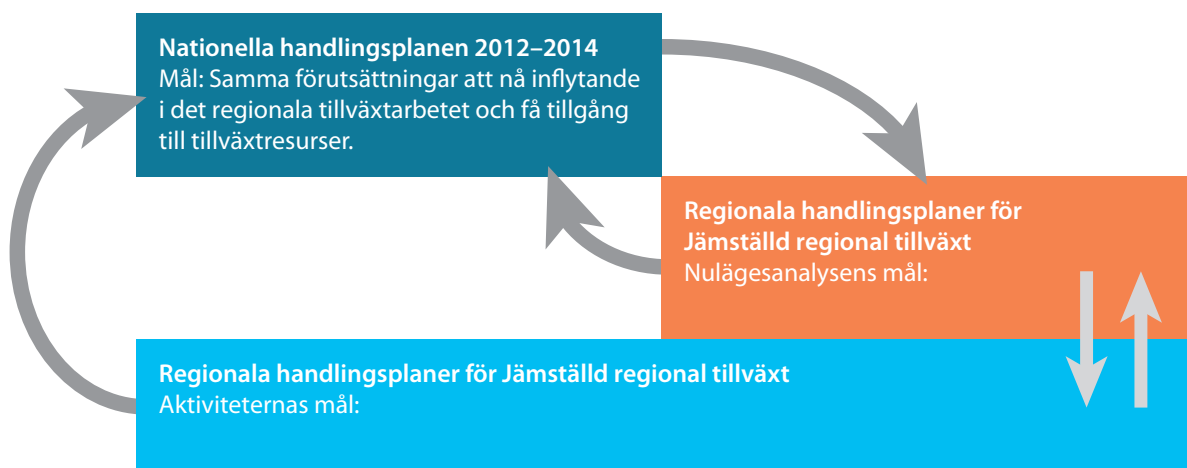
Nulägesanalysen är en typ av kartläggningen som ska svara på frågorna:

- 1. Hur ser det ut idag för kvinnor och män i det regionala tillväxtarbetet?**
(prioriteringar, resurser, riktade insatser, geografisk avgränsning)
- 2. Vad vill ni uppnå?**
(Målbild baserad på kvinnor och män)
- 3. Hur ska ni uppnå det?**
(Aktiviteter, prioriteringar)

För inspiration se gärna Jämresursen i Region Gävleborgs skrift *Myten om kvinnorna som flyr och sanningen om männen som styr* (Moa Mjertson 2011).

Aktiviteter

Nästa steg är att utifrån nulägesanalysen besluta vad handlingsplanen har för mål och hur detta mål kopplas samman till det övergripande målet för den nationella handlingsplanen: *att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att nå inflytande i det regionala tillväxtarbetet och få tillgång till tillväxtresurser*. Efter att målbilden presenterats i organisationen är det dags att formulera vägen och aktiviteterna som leder till målet. Att koppla aktiviteterna till den egna mål- och syftesformuleringen underlättar sedan utvärderingen. Nedan visas en figur för att visa på relationen mellan de olika delarna och dess olika målsättningar.

Aktiviteterna ska:

- Anpassas till regionala förutsättningar och svara upp mot identifierade utmaningar i nulägesanalysen
- Ske i samverkan med kommuner och andra utvecklingsaktörer i regionen
- Preciserar med tidsperiod, mål och syfte, kortfattad beskrivning av innehållet, målgrupp och plan för uppföljning
- Kopplas till andra aktuella arbeten, processer och strategier (så som Lärandeplanerna eller Främja kvinnors företagande, se förstudier som lämnas in juni 2012)
- I likhet med nulägesanalysen utformas efter den Nationella strategin eller prioriteringar i det regionala utvecklingsprogrammet inklusive kommersiell service, företagsstöd etc.

Exempel på aktiviteter kan vara:

- Utbildning i jämställdhetsanalys kopplat till ordinarie verksamhet, exempelvis på ledningsnivå
- Tydliggöra/använda ett jämställdhetsperspektiv i framtagandet av styrande program, strategier, insatser och handlingsplaner
- Se över kvinnors och mäns representation i framtagandet och genomförandet av regionala utvecklingsstrategier
- Undersöka möjligheten till en könsuppdelad budget
- Bedriva flerlänssamverkan för att uppnå långsiktighet och större genomslagskraft i arbetet med jämställdhet
- Stimulera näringslivet till att verka för jämställdhet i sin produktion (Se exemplet Indexator i Västerbotten eller män i vårdan)
- Lyfta fram förebilder för nya icke- könstraditionella branscher

Utvärdering

De flesta utvärderingar innehåller tre huvudsakliga ansatser: att beskriva, att förklara och att ta ställning. Den beskrivande ansatsen klargör om målet med en insats uppnåtts och detta görs genom uppföljning och utvärdering för att påvisa måluppfyllelse. Den förklarande ansatsen ser på i vilken utsträckning insatsen har bidragit till den förändring som uppnåtts (orsak-verkan). Att ta ställning innebär att vara normativ i analysen och om möjligt även ge rekommendationer. Har utbildningar genomförts ska även en enkät fyllas i efter avslutad utbildning.

Tillväxtverket kommer att upphandla en följeforskare som ska vara behjälplig i det övergripande arbetet med en nationell slututvärdering av arbetet med och resultaten av de regionala handlingsplanerna.

5.

Form och innehåll i handlingsplanen

De regionala handlingsplanerna ska vid inlämningen ha följande struktur:

- Regionens mål och syfte med handlingsplanen (Vart vill vi?)
- Nulägesanalys (Var är vi nu?)
- Aktiviteter (Hur når vi vår målbild?)
- Plan för återrapportering och utvärdering

Steg 1. Handlingsplanen rapporteras in till Näringsdepartementet senast den 1 februari 2013

Steg 2. Genomförda aktiviteter utvärderas och en slutrapport med en beskrivning av hur arbetet lever vidare i organisationen efter 2014 rapporteras in till Tillväxtverket. Återrapporteringen ska svara mot de mål som de regionala aktörerna själva satt för sina olika aktiviteter.

Steg 3. Tillväxtverket är en stödjande part under utformandet av handlingsplanerna och kommer att sprida och dra lärdomar av resultaten och kunskaperna från de regionala handlingsplanerna under våren 2015 via följeforskningen. Tre lärandeseminarier kommer att erbjudas under handlingsplanens tidsperiod – ett inledningsvis 2012 sedan 2013 och ett avslutande under 2014.

**Tillväxtverket underlättar
förnyelse i företag och regioner,
och gör det enklare för företag.**

En jämn fördelning av makt och resurser är en av förutsättningarna för en hållbar tillväxt i hela landet. Regeringens mål med en jämställd regional tillväxt är därför att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att nå inflytande i det regionala tillväxtarbetet och få tillgång till tillväxtresurser.

Denna skift innehåller riktlinjer för de regionalt tillväxtansvariga aktörerna i arbetet med att skapa regionala handlingsplaner för en jämställd regional tillväxt. Syftet med handlingsplanerna är att skapa en ökad strategisk och långsiktig förståelse av hur ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra planeringen och genomförandet av det regionala tillväxtarbetet.

För mer stöd, kontakta:

Rosi Hoffer, Tillväxtverket

Lars Wikström, enhetschef Tillväxtverket